

बर्दघाट नगरपालिका
नवलपरासी, (बर्दघाट-सुस्ता पश्चिम)
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

स्थानीय राजपत्र

बर्दघाट नगरपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५

संख्या २

मिति: २०७८/१/२९

भाग २

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को उपदफा (१) बमोजिम बर्दघाट नगरपालिकाको नगरकार्यपालिकाले बनाएको बर्दघाट नगरपालिकाको राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविका परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८ सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

**बर्दघाट नगरपालिकाको राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य
स्वयम सेविका परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८**

प्रस्तावना: नेपालको स्वास्थ्य क्षेत्रमा विगत लामो समय देखि नै महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउदै आएका राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरूलाई परिचालन गर्दै स्वास्थ्य सेवालाई थप प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न वाञ्छनिय देखिएकाले बर्दघाट नगरपालिका राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविका कार्यक्रम रणनीति २०६७

(पहिलो सशोधन २०७६) बमोजिम राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वयम सेविका परिचालन सम्बन्धी कार्यविधी तयार पारिएको छ ।

१. सम्क्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- क) यस कार्यविधीको नाम “बर्दघाट नगरपालिकाको राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वयम सेविका परिचालन सम्बन्धी कार्यविधी २०७८” रहेको छ ।
- ख) यो कार्यविधी स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भएको मिति देखि लागु हुने छ ।

२. परिभाषा

विषय र प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधीमा:

- क) नगरपालिका भन्नाले “बर्दघाट नगरपालिका” लाई सम्झनु पर्छ ।
- ख) कार्यविधी भन्नाले “बर्दघाट नगरपालिकाको महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका परिचालन सम्बन्धि कार्यविधी, २०७८” सम्झनु पर्छ ।
- ग) कार्यपालिका भन्नाले “बर्दघाट नगरकार्यपालिका” लाई सम्झनु पर्छ ।
- घ) राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयमसेविका भन्नाले बर्दघाट नगरपालिका भित्र रहेका नियमानुसार छनौट भएका “महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका” हरुलाई सम्झनु पर्छ ।
- ङ) स्वास्थ्य सस्था भन्नाले यस नगरपालिका भित्र “अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी, आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र तथा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई” हरुलाई सम्झनु पर्छ ।
- च) स्वास्थ्य शाखा भन्नाले बर्दघाट नगरपालिकामा रहेको “स्वास्थ्य शाखा” लाई सम्झनु पर्छ ।

- छ) स्वयम सेविका छनौट समिति भन्नाले नियमानुसार गठन भएको "महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका" छनौट समितिलाई सम्झनु पर्छ ।
- ज) नगरप्रमुख भन्नाले बर्दघाट नगरकार्य पालिकाको "नगर प्रमुख" लाई सम्झनु पर्छ ।
- झ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत भन्नाले बर्दघाट नगरपालिकाको "प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत" लाई सम्झनु पर्छ ।
- ञ) सेवा सुविधा भन्नाले संघ, प्रदेश र यस नगरपालिकावाट स्वीकृत भइ महिला स्वास्थ्य सेवालालाई प्रदान गर्ने "सेवा सुविधा" सम्झनु पर्छ ।

३. उद्देश्य

- क) स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरूलाई सेवामा उत्प्रेरणा जगाउन ।
- ख) नगरपालिकाको स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रमहरूमा महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरूलाई परिचालन गरी निर्धारित समयमै लक्ष्य हासिल गर्न ।
- ग) नियमित प्रवाह हुने स्वास्थ्य सेवाको प्रगति प्राप्त गर्न ।
- घ) संघ, प्रदेश तथा नगरपालिकाले निर्धारण गरेको स्वास्थ्य प्रवर्धन सम्बन्धी कार्यक्रमहरूका लक्ष्य तथा उद्देश्य हासिल गर्न ।

४. स्वास्थ्य आमा समुह गठन तथा कार्य विवरण सम्बन्धी:

आमा समुह गठन तथा छनौट गर्ने देहाय वमोजिमका आधारहरू निर्धारण गरेको छ

- क) आमा समुह गठनका लागि एउटै टोलका कम्तीमा २५ जना विवाहित महिला, गर्भवती महिला, वच्चाका आमा तथा सासुहरू सहभागी भएको समुह हुनुपर्ने छ ।

- ख) पहिले देखि नै गठन भइ सञ्चालनमा रहेका आमा समुहहरूलाई नियम ४ क अनुरूप हुने गरी पुर्नगठन गर्न सकिने छ ।
- ग) सहभागीहरू मध्येबाट सर्वसम्मत रूपमा छनौट एक जना अध्यक्ष अन्य सहभागी सदस्य रहने र आमा समुहको सदस्य सचिवको काम महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाले गर्नुपर्ने छ ।

५. महिला स्वयम सेविकाको छनौट

- राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविका छनौट हुनको लागि देहाय बमोजिमको मापदण्ड पुरा भएको हुनु पर्ने छ ।
- क) स्वयम सेविकाकोरूपमा कार्य गर्ने महिला सम्बन्धीत वडा वा टोलको स्थायी वासिन्दा र आमा समुहको सदस्य हुनुपर्ने छ ।
- ख) निशुल्क रूपमा स्वयम सेवककोरूपमा काम गर्न इच्छुक हुनु पर्ने छ ।
- ग) उमेर २५ वर्ष पुरा भइ ४० वर्ष ननाघेको वैवाहिक महिला हुनु पर्ने छ ।
- घ) कम्तीमा १० कक्षा पास हुनुपर्ने छ ।
- ङ) फौजदारी अभियोगमा कसुर नभएको तथा मानसिक सन्तुलन ठिक भएको हुनु पर्ने छ ।
- च) परिवारको मञ्जुरी भएको तथा सरकारी वा गैर सरकारीसस्थाको कर्मचारी र निर्वाचित पदाधिकारी नभएको हुनु पर्ने साथै निर्वाचनमा भाग लिई निर्वाचित भएमा स्वयम सेविका पद स्वतः जाने छ । उक्त स्थानमा यसै विधि अनुरूप नयाँ छनौट हुने छ । हाल कार्यरत रहेकामा स्वतः यस विधिबाट भएको मान्य हुने छ ।
- छ) तोकीएको ढाँचामा निवेदन दिइ आमा समुहबाट छनौट भई स्वास्थ्य सस्था र वडाको सिफारिस भएको हुनु पर्ने छ ।

ज) निवेदनहरू एक भन्दा धेरै भएमा सम्बन्धीत वडाको स्वास्थ्य सस्था प्रमुख वा प्रतिनिधी र वडा अध्यक्ष वा निजले तोकेको प्रतिनिधीको रोहवरमा सेवा क्षेत्रभित्रका आमा समुह मध्येका अधिकतम सदस्यहरूले छानेको महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविका चयन गर्न सकिने छ ।

६. काम कर्तव्य र जिम्मेवारी

- क) तोकिएको कार्य क्षेत्र भित्रका सम्पूर्ण घरधुरी उमेर समुहको जनसख्या प्रजनन उमेरका महिलाहरूको सख्या लगायत सम्पूर्ण जनसख्याको लगत राख्नु पर्ने छ ।
- ख) सम्बन्धीत स्वास्थ्य सस्थावडा र नगरपालिकाको मातहतमा रही सेवा गर्नु पर्ने छ ।
- ग) नेपाल सरकारले तोकेको सम्पूर्ण स्वास्थ्य सम्बन्धी कृयाकलापहरूमा सहभागी भइ सहयोग गर्नुपर्ने छ ।
- घ) गाँउघर क्लिनिक खोप क्लिनिक राष्ट्रिय अभियान तथा नगरपालिकाले तोकेको अभियानहरूमा सहभागी भइ सहयोग कार्य गर्नु पर्ने छ ।
- ङ) हरेक महिनाको अन्त्यमा आफुले गरेका कृयाकलापको प्रतिवेदन सम्बन्धीत स्वास्थ्य सस्थामा पेश गर्नु पर्ने छ ।
- च) नेपाल सरकारले स्थानियस्तरमा प्रदान गर्ने सेवा तथा नगरपालिकाले आफ्नो नगरभित्रको स्थानियतहमा प्रदान गर्ने सेवा र प्रेषण कार्यमा नियमितरूपमा सहभागी भइ सेवा दिनु पर्ने छ ।
- छ) नगरकार्यपालिकाले घरधुरी जनसख्या गाउँ र टोल एकिन गरि महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविकाको सख्या र कार्यक्षेत्र तोक्न सक्नेछ ।
- ज) महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविकालाई पायक पर्ने गाँउ टोलमा आवश्यकता अनुसार खटाउन सकिने छ ।

झ) स्वास्थ्य स्वयम सेविकाको आचारसहिता अनुसुचि १ बमोजिम हुनेछ ।

७. सेवा सुविधा

- क) महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरूको कुनै मासिक पारिश्रमिक हुने छैन ।
- ख) नेपाल सरकारले प्रदान गरेको पोशाक सुविधा उपलब्ध गराइने छ ।
- ग) सेवा उमेर पुगी सम्मानजनक विदाई हुदा नेपाल सरकारले तोके बमोजिम प्रोत्साहन रकम तथा नगरपालिकाले समय अनुसार निर्णय गरी उपलब्ध गराउने रकम समेत एकमुष्ट उपलब्ध गराइने छ ।
- घ) नगरपालिकाको निर्णयअनुसार विभिन्न शिर्षकमा उपलब्ध गराइने प्रोत्साहन रकम नियमानुसार उपलब्ध गराइने छ ।
- ङ) स्वास्थ्य सेवालाइ प्रभावकारी बनाउन नगरपालिकाको स्विकृती लिइ कुनै सघ सस्थाले प्रोत्साहन गर्न तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी काममा लगाउन सक्ने छ ।

८. सेवा उमेरको व्यवस्था

- क) राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरूको सेवा उमेर ६० वर्ष हुनेछ ।
- ख) आमा समुहको सिफारिसमा नगरपालिकाको स्वास्थ्य शाखाले राजिनामा स्वीकृत गरे पछि सेवा मुक्त भएको मानिने छ ।
- ग) सेवा मुक्त हुने अवस्थाहरू
- नेपाल सरकार वा नगरपालिकाले गैर कानुनी मानेको कार्यमा सम्लग्न भएमा ।

- मानसिक सन्तुलन गुमाएमा ।
- फौजदारी अभियोगमा कसुरदार ठहरिएमा ।
- बसाइसराइ गरी अर्को स्थान वडा वा पालिकामा गएमा ।
- काम काज सन्तोषजनक नभएको भनि आमा समुहको निर्णय र माग बमोजिम सेवा सन्तोषजनक नभएको ठहरिएमा ।

९. थपघट र हेरफेर

नगरको आवश्यकता प्राथमिकता एवम् सन्दर्भ समेतलाई मध्यनजर गरी बर्दघाट नगरपालिकाले यस कार्यविधीमा आवश्यक थपघट तथा हेरफेर गर्न सक्ने छ ।

१०. बाधा अड्काउ फुकाउ

यो कार्यविधी कार्यान्वयनको क्रममा कुनै बाधा आइपरेमा नगरपालिकाको निर्णय बमोजिम हुने छ ।

११. बचाउ तथा खारेजी

- क) यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका कुराहरु स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ सँग बाझिएको हदमा स्वत अमान्य हुने छ ।
- ख) यो कार्य विधी लागु हुनु भन्दा पहिले बर्दघाट नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित कार्य यसै कार्यविधी मार्फत भए गरेको मानिने छ ।

अनूसूची १

राष्ट्रिय महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयमसेविकाहरुले पालना गर्नु पर्ने आचारसहिता तथा प्रतिवधदता

१. स्वयमसेवि भावनाले समुदायको स्वास्थ्य अधिकार र पहुँचलाइ मुलमन्ज मानी नैतिकता इमान्दारिता र उच्च मनोबलकासाथ कार्य गर्ने ।
२. आफ्नो सिप र ज्ञानको उपयुक्त रूपमा सदुपयोग गरी विभिन्न स्वास्थ्य कार्यक्रममा सम्लग्न भई समुदायमा सेवास्वय सेवाको प्रवधदर्न गर्ने ।
३. आफु सम्बध्द स्वास्थ्य आमा समुहप्रति इमान्दारी जवाफदेही तथा प्रतिवध्द भइ पुर्ण रूपमा कार्य गर्ने ।
४. स्वयमसेवकको भावना र मर्मलाई कार्यगत रूपमा उतारी समुदायको स्वास्थ्य र भलाइको प्रवधदन गर्ने ।
५. सिकेका ज्ञान र सीपको समुचित प्रयोग गरी जनसमुदायलाइ स्वास्थ्य सस्था तथा गाँउघर क्लिनिकवाट स्वास्थ्य सेवा लिन उत्प्रेरित गर्ने तथा स्वास्थ्य प्रवधदर्न गर्न लगाउने ।
६. समुदायसगँको व्यवहारमा सधै विनम्ररूपमा सहयोगी हुने तथा सेवग्राहीको गोपनियता कायम राख्ने ।
७. आर्जत ज्ञान सीपलाइ सही सदुपयोग गरी गर्भवती आमा तथा नवशिशुको स्वास्थ्य उत्थानमा लाग्नु पर्ने छ ।
८. स्वास्थ्य आमा समुहलाई सशक्तिमरण गर्ने तथा स्वास्थ्य स्वयम सेविका कोषको भावना र मर्म अनुसार यसको दिगोपना र प्रयोगमा सहभागी हुने ।
९. समुदाय तथा व्यक्तिको मान्यता र सस्कृतिलाई कदर गरी पक्षपातरहित स्वास्थ्यक्षेत्रमा सञ्चालित अभियान कार्यक्रममा सकृयरूपले सहभागी हुने ।

१०. महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयमसेविकाले पालन गर्न पर्ने नीति नियम तथा सघ प्रदेश र नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरुलाइ प्राथमिकताका साथ सम्पन्न गर्ने ।
११. जात लिङ्ग धर्म भाषा रङ्ग शारीरिक असक्तता तथा राजनैतिक विचारधारामा कुनै विभेद र आफ्नो सम्लग्नता नरहने ।

प्रमाणीकरण मिति: २०७८/०१/२९

.....
आज्ञाले
(मेघनाथ पाध्या)
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत